

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора педагогічних наук, доцента, професора кафедри
педагогіки мистецтва і фортепіанного виконавства
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Паньків Людмили Іванівни
на дисертацію
Чжан Гуй
«ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ
МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дисертаційної роботи, зв'язок із планами відповідних галузей науки.

Питання естетичного розвитку особистості засобами мистецтва хвилюють дослідників та вчителів-практиків упродовж віків. Ще філософи Стародавньої Греції надавали особливого значення мистецтву у вихованні молоді, її високих почуттів у ставленні до прекрасного. Давні греки широко вважали, що мистецтво здатне не лише лікувати тіло і душу людини, а й зцілювати суспільство, а тому вводили його до змісту навчання з метою досягнення калокагатії – злиття добра і краси, як ідеалу виховання людини.

Сьогодні, коли суспільство пронизано соціальною напругою, кризовими явищами і трагічними подіями, протистоять злу і насильству світ прекрасного, що акумулюється в мистецтві. Залучення учнів до різних видів мистецької діяльності відкриває їм світ Добра і Краси, формує здатність розуміти і створювати прекрасне.

Особливої педагогічної уваги в контексті естетичного розвитку та виховання потребує учнівська молодь старшого шкільного віку, коли перед кожною особистістю постають складні питання ціннісного сприйняття навколошнього світу та самовизначення в ньому, усвідомлення Краси і Добра як духовних глибин людського існування.

Автор доводить, що попри значну увагу науковців до проблеми естетичного виховання засобами мистецтва (В. Бутенко, І. Дзюба, І. Зязюн, Л. Масол, С. Мельничук, Н. Миропольська, О. Отич, Г. Падалка, І. Ревенко, О. Рудницька, Г. Шевченко, Ф. Лау, К. Мартіп, Вай Чунг Хо, А. Соиг, О. Кулм, Тінтінг Ма та ін.), питання естетичного розвитку старшокласників в умовах дитячої музичної школи залишаються незвірішеними, що підсилюється суперечностями між:

- між об'єктивними потребами сучасного суспільства у вихованні творчої особистості, що володіє досить високим рівнем естетичного розвитку та недостатньою розробленістю умов та засобів, спрямованих на реальне досягнення поставленої мети;
- між важливістю завдання, спрямованого на естетичний розвиток старшокласників в умовах дитячої музичної школи, та перозробленістю необхідних педагогічних технологій для її вирішення;
- між вимогами системи сучасної музичної освіти у підвищенні рівня естетичного розвитку старшокласників та недостатньою мірою професійної підготовки педагогів-музикантів.

Отже, важливість окресленої проблеми, її недостатня теоретична і практична розробленість та визначені суперечності обумовлюють актуальність і своєчасність дисертаційного дослідження Чжан Гуй – «*Естетичний розвиток старшокласників в умовах дитячої музичної школи*».

Свідченням актуальності дисертаційної роботи є також її зв'язок з тематикою плану науково-дослідної роботи кафедри хореографії та музично-інструментального виконавства Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка та з основним напрямком її роботи за проблемою «Теорія і методика підготовки фахівців у контексті інноваційного розвитку мистецької освіти» (Номер державної реєстрації роботи 0122U1000265), у рамках якої автором досліджено модель та методику естетичного розвитку старшокласників в умовах дитячої музичної школи.

Тему дисертації затверджено вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (протокол № 3 від 22 жовтня 2021 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, оцінка змісту дисертації.

Дисертаційне дослідження Чжан Гуй має чітку логічну структуру та містить достатнє обґрунтування основних наукових положень, що виносяться на захист. Виважено і коректно сформульовано науковий апарат дослідження, визначено мету і задачі, об'єкт і предмет наукового попитку. Розділи дисертації розкривають логіку і послідовність проведення дослідницької роботи.

Вже з перших сторінок дисертації, завдяки глибокому аналізу широкого спектру наукових джерел, вичерпно, хоча, певною мірою і розного, представлено результати вивчення цілісного образу людини у різних галузях філософського знання; визначено проблеми естетичного розвитку в розрізі філософії та психолого-педагогічної науки, окреслено взаємообумовленість та діалектичний зв'язок розвитку особистості, її естетичного розвитку і творчості (С.38-45). Цілком погоджуємося з автором у визначені естетичного розвитку як системної діяльності, спрямованої на збагачення чуттєвої сфери особистості, розвитку її здатності до оцінювання та сприймання явищ оточуючої дійсності за законами краси, збагачення внутрішнього світу, оволодіння законами творчості, засвоєння мистецьких знань, умінь та навичок, що сприяють особистісному зростанню (С.90).

У другому розділі дисертації подано структурно-змістові характеристики естетичного розвитку старшокласників в умовах дитячої музичної школи (складі мотиваційного, когнітивно-діяльнісного та емоційного компонентів) та визначено основи методичного забезпечення досліджуваного процесу, а саме: принципи, педагогічні умови та методи естетичного розвитку старшокласників в умовах дитячої музичної школи.

Автор аргументовано переконує, що процес естетичного розвитку підлітків в умовах дитячої музичної школи забезпечують наступні принципи:

актуалізації естетичного почуття; взаємної творчої діяльності; занурення в художньо-історичний контекст; послідовного усвідомлення авторського задуму.

Розуміючи під педагогічними умовами естетичного розвитку старшокласників в умовах дитячої музичної школи сукупність зовнішніх, об'єктивних обставин, що сприяють ефективності досліджуваного процесу, та обрані з урахуванням теоретичних основ розуміння сутності й структури естетичного розвитку підлітків, необхідними і достатніми умовами ефективного протікання досліджуваного процесу автор вважає такі: *створення предметно-розвивального середовища як фактору естетичного розвитку старшокласників; впровадження особистісно орієнтованої технології в навчально-виховному середовищі дитячої музичної школи.*

Обґрунтовані положення стали основою розробки моделі естетичного розвитку старшокласників в умовах ДМШ, яка включає: постановку мети дослідження; етапи впровадження методики естетичного розвитку (аналітико-теоретичний, навчально-організаційний, підсумково-результативний); провідні принципи, критерії та показники досліджуваного процесу; педагогічні умови естетичного розвитку учнів в умовах дитячої музичної школи; форми, методи та засоби реалізації, які покликані сприяти інтенсифікації процесу естетичного розвитку старшокласників в умовах дитячої музичної школи. Означену модель для наочності представлено схематично (С. 121).

Хід і результати дослідно-експериментальної роботи з естетичного розвитку старшокласників в умовах дитячої музичної школи досить коректно і переконливо представлено у третьому розділі дисертації.

Результатом проведеного констатувального експерименту стало виявлення рівнів естетичного розвитку старшокласників в умовах дитячої музичної школи (високий, достатній, середній, низький) з наданням якісних та кількісних характеристик та визначення вихідного стану досліджуваного процесу. Діагностування рівнів естетичного розвитку старшокласників

відбувалось на основі розроблених *критеріїв та показників*: мотиваційно-орієнтаційний критерій (інтерес до музичного мистецтва, наявність естетичного ідеалу в музичному мистецтві, прагнення до формування художньо-естетичного смаку та загальної культури); інтелектуально-творчий (наявність естетичних знань, сформованість художньо-естетичного кругозору, самореалізація в художньо-естетичній діяльності); емпатійно-емоційний (естетичні почуття та естетична емпатія, здатність до емоційного занурення в світ мистецтва, здатність до естетичного сприймання та естетичної насолоди).

Завдання формувального експерименту полягало в апробації спеціально розробленої методики згідно визначених етапів педагогічної роботи (аналітико-теоретичного, навчально-організаційного, підсумково-результативного) та перевірки ефективності запропонованих педагогічних умов естетичного розвитку старшокласників в умовах дитячої музичної школи (створення предметно-розвивального середовища як фактору естетичного розвитку старшокласників; впровадження особистісно орієнтованої технології в навчально-виховному середовищі дитячої музичної школи).

Науковий інтерес становлять засоби, методи і форми роботи, які використовувалися у процесі формувального експерименту, а саме: *методи* емоційного впливу, проблемно-пошукового, «снігового кому», контрастного зіставлення, стимулювання та корекції, рольові ігри, міні-оповіді; *форми*: студія музично-естетичного розвитку «Алегро», теоретичні заняття, практичні заняття, самостійна робота, концертно-виконавська діяльність, музичні години («Музика ранку», «Веселі ноти», «Музична казка»); *засоби*: технічне обладнання (комп’ютери, презентаційне устаткування), навчально-методичний комплекс (підбір необхідної літератури, репродукцій, аудіо- та відеотека, навчально-методичні посібники, навчально-тематичний план студії музично-естетичного розвитку «Алегро», орієнтовний репертуарний список творів для виконання).

Результати формувального експерименту, проведені ретельні математичні обчислення довели ефективність розробленої авторської

методики рівнів естетичного розвитку старшокласників в умовах дитячої музичної школи (згідно статистичних даних представлено відмінність підсумкових зрізів в експериментальній та контрольній групах: високим та достатнім рівнями естетичного розвитку в експериментальній групі оволоділи 75% респондентів, у контрольній – 23,7%. Низький та середній рівні естетичного розвитку спостерігалися у 25% учнів експериментальної групи, та відповідно, 76,3% – контрольної).

Отже, дисертація Чжан Гуй «Естетичний розвиток старшокласників в умовах дитячої музичної школи» є завершеним дослідженням. Завдання роботи повністю вирішено, мета досягнута.

Дисертація Чжан Гуй має яскраво виражену наукову новизну, теоретичне і практичне значення. **Наукова новизна** дисертаційного дослідження полягає в тому, що *вперше*: здійснено цілісне дослідження естетичного розвитку старшокласників в умовах дитячої музичної школи, а саме: *розроблено компонентну структуру естетичного розвитку старшокласників ДМШ у єдності мотиваційного, когнітивно-діяльнісного, емоційного компонентів; обґрунтовано модель і методику естетичного розвитку старшокласників дитячої музичної школи у складі: принципів; педагогічних умов; методів; форм; засобів.* Визначено критерії, показники рівні естетичного розвитку старшокласників в умовах ДМШ. *Удосконалено теоретико-методичну основу естетичного розвитку старшокласників дитячої музичної школи шляхом розроблення моделі та методики розвитку досліджуваного феномену, підвищення мотивації школярів до формування естетичної культури в цілому.* *Подальшого розвитку набули наукові уявлення про зміст та специфіку естетичного розвитку учнів дитячої музичної школи, та механізми його актуалізації.*

Теоретичне значення дисертації полягає у подальшому розвитку та вдосконаленню системи мистецької освіти в умовах ДМШ

Практичне значення одержаних результатів дослідження визначається можливістю використання представлених положень, висновків і рекомендацій

під час здійснення навчально-виховного процесу у дитячих музичних школах, у розробці навчальних та методичних рекомендацій. Розроблені діагностичні та розвиваючі методики для естетичного розвитку старшокласників в умовах ДМШ можуть бути рекомендовані для використання в музично-педагогічній практиці освітніх закладів України та Китаю.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що сформульовані в дисертації є *достовірними і достатньо апробованими* на науково-практичних конференціях, зокрема міжнародних: «Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики» (Переяслав, 2022 р.), «Проблеми музичного виконавства в умовах сучасної мистецької освіти» (Умань, 2022), «Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін» (Умань, 2022), «Scientific and technological revolution of the XXI century '2022» (Німеччина, 2022). . Основні положення та висновки дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри хореографії та музично-інструментального виконавства Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (Суми, 2021-2022 pp.).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях.

Основні результати дисертації досить повно висвітлено у 6 одноосібних публікаціях, серед яких: 3 наукові статі у фахових виданнях, 1 наукова стаття у закордонному виданні, 2 праці апробаційного характеру.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Відзначаючи високий рівень дисертаційної роботи Чжан Гуй, наукове та практичне значення отриманих результатів проведеного дослідження, вважаємо за необхідне висловити деякі дискусійні положення, зауваження та побажання:

1. Обґрунтування актуальності теми було б більш переконливим, якби автор у вступі лаконічно представив основні результати аналізу сучасного стану естетичного розвитку старшокласників в умовах дитячої музичної

школи та охарактеризував причини, що спонукають переглянути існуючі засади досліджуваного розвитку в цієї категорії учнів.

2. На нашу думку, в тексті дисертації варто було б представити більш вичерпну інформацію щодо засобів реалізації особистісно-орієнтованої технології в навчально-виховному середовищі дитячої музичної школи. Зокрема, павести приклади впровадження даної технології під час виховної роботи, позашкільних заходах тощо.

3. У підрозділі 2.1. було б доречно представити компонентну структуру естетичного розвитку старшокласників в умовах дитячої музичної школи узагальненою наочною схемою.

Висловлені зауваження і побажання не впливають на позитивну оцінку дисертації Чжан Гуй, яка виконана належному науково-теоретичному рівні, має авторську, логічно побудовану, концептуальну структуру, характеризується новизною, має теоретичне та практичне значення.

Висновок. Аналіз дисертаційної роботи та опублікованих праць дає підставу вважати дисертацію Чжан Гуй «Естетичний розвиток старшокласників в умовах дитячої музичної школи» завершеним, цілісним і самостійним дослідженням, яке відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44., а автор дисертації – Чжан Гуй заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 – Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки мистецтва
і фортепіанного виконавства
факультету мистецтв
імені Анатолія Авдієвського
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

